

על המיכון ברפת ודרכנו בעתיד

העובדים. ואף כי מספר שעות העבודה היה רב ממספר השעות כיום (מתוך מסורת מסוימת ודעה ש"כך מוכרח להיות"), נעשה תה העבודה בנחת, ללא בהילות.

לפני ארבע שנים השתנה המצב מן הקצה אל הקצה. על האידיליה הכפרית הקיץ הקץ והרפת נהפכה לבית-חרושת לחלב. לאחר נסיונות מספר וחיפוש אחרי שיטת-עבודה מתאימה הגענו לשיטה הנהוגה היום כתוצאה, בעיקר, מהוסר עובדים בעלי מקצוע.

כיצד נראית העבודה ברפת היום? עובד אחד, ביום עבודה רגיל, חולב שתי חליבות (החליבה השלישית נעשית בלילה, בשתי הרפתות, על ידי עובד אחר) שבהן הוא חולב את כל הפרות, 45 במספר. כל חליבה נמשכת שעתיים עד שעתיים וחצי, כלומר עד 5 שעות. בשאר הזמן הוא חייב לעשות את יתר העבודות: להוציא זבל (בחורף אף 2—3 עגלות), לנקות, להאכיל ולטפל במכונה. זה מצטרף ליום עבודה — בממוצע נטו — של שמונה שעות בקיץ. (הממוצע הזה נוצר על-ידי כך ששבוע בחודש הוא עובד בלילה כשש-שבע שעות). בחורף יש להוסיף על כך את כל הקשיים והעבודות הנוספות שהגשם והבוץ גורמים. לכל העבודה הזאת עומד לעזרתו ה"נער" שאין לו כל ידיעה על הנער-שה, ובקושי הוא מבחין בין חציר לקש (אמנם לא תמיד באשמתו...) על פי רוב העבודה כפוייה עליו. אין הוא, כמובן, מתמיד בה ובהזדמנות ראשונה הוא נחלץ ממנה. פיגור כל-שהוא בעבודתו ואי-דיוק גורמים לעבודה נוספת לעובד האחראי. ה"נער" הזה "מורכב" משני חלקים: אחד — לפני הצהריים, ואחד — אחר הצהריים. ולכל אחד מהם ה"זכות" לא לדייק.

כל מרצו של הרפתן האחראי וכל תשומת-לבו מופנים לחליבה עצמה, שאותה הוא חייב

ברצוני לסכם הפעם ארבע שנות מיכון ברפת ולהציע הצעות להבא.

על סף השנה החמישית הגענו למצב ברפת, שלדעתי חייבים אנו באומץ להגיד לעצמנו: נוסיף או נחדול!

האמת היא שלא ידענו בראשית המיכון לפני מה אנו עתידים לעמוד, וארבעת השנים למדנו למדי בשביל שנוכל להגיד באופן ברור: כזאת וכזאת עלינו לעשות, או לסגת. נכון שהמסקנות וההצעות שאליהן הגענו תתבענה השקעות לא־קטנות בענף, ובצדק ישאלו החברים: לשם מה נחוץ הדבר? האם רק כדי להבטיח אפשרות עבודה לרפתן מזדקן זה או אחר חייבים אנו להשקיע אלפי לירות בענף, שבלאו-הכי עומד על הגבול בין כדאיות לא ברורה והפסד ודאי? אלא שאין השאלה עומדת בשטח זה (אף-כי הצד החברתי שבדבר אינו מבוטל כלל וכלל).

הבעיה היא בקיומה של הרפת בכלל — אם להמשיך בחליבה המכנית בצורתה הנוכחית.

מה פגם באופן העבודה כעת? כדי להשיב על השאלה ולהבינה, חייבים אנו להיזכר כיצד נעשתה העבודה ברפת לפני היות המיכון.

ברפת שהיו בה 45 ראש עבדו בממוצע שלושה אנשים וחצי, שהשלושה מהם — כל אחד היה ברה-כי במקצוע. כל אחד ידע פרק בהלכות הזנת בקר והכיר את בהמתו ואת נפשה ממש כאותו צדיק... כל אחד מהעובדים האלה טיפל במנין פרותיו והבין כל "עקימת" אף" שלה. במשך חמש-שש שעות החליבה הספיק להתבונן בהן ולשים לב להזנתן.

נמצא, איפוא, שעובד אחד השגיח על 10-14 פרות במשך שבע-שמונה שעות ביום. שאר העבודות, כמו חלוקת האוכל, ניקוי, הוצאת הזבל, התחלקו בערך באופן שווה בין כל

— והרי אין לתבוע זהירות מבעל-חיים זה — משנה את מצב המכונה, או דבר גרוע מזה — הפרה מפילה אותה, וכאשר נוסף לזה את החורף עם כל הכרוך בו — הבוץ והלכלוך — הרי המצב הוא ממש ללא נשוא, והמדובר הוא לא בעצבי העובד, אלא בתוצאות החליבה ממש.

כדי לסלק את התקלות האלה אנו צריכים לחלוב את הפרות במקום המיועד אך-זרק לחליבה, כלומר בביתן חליבה מותאם, במי קום שהפרה באה ומקבלת מעט מזון מרוכז רק לשם פיתוי, ואז נעשית החליבה בשקט וכל מעיני הפרה נתונים רק לזאת.

עד כאן כל הכרוך בהשקעות. אולם בעיית הבעיות, לדעתנו, היא בעיית העובדים. אנו לא נסכים בשום פנים לדעה המהלכת על „השרות לשנתיים“. בשאלה זו לדעתנו הרפת כמה ונופלת. לא ייתכן להפקיד רכוש כה גדול בידי אדם לא מנוסה. לפי עניות דעתנו אין עוד ענף במשק שאינו סובל חילופים וחוסר נסיון במידה כזאת. אנו חייבים לאמן צוות חולבים שמלאכתם בכך לשנים רבות. רק על-ידי כך נוכל להתגבר על התקלה הגדולה שהמיכון הוא גורמה: מחלות עטין. קשה להגיד שנוכל להדביר לגמרי את המחלה הזאת שלא בעזרת המדיצינה, אבל ידיעה מקצועית גדולה וביצוע קפדני של החליבה יש בהם כדי לצמצמה עד מינימום. לכן אין זה נכון שעל יד שניים—שלושה עובדים מנוסים יכול גם אחד בלתי מנוסה לעבוד, שיצטרך על-פי רוב להיות עצמאי בעבודתו.

ולסיכום: כעת לפנינו שתי דרכים. האחת היא דרך ההשקעות כפי שצינו לעיל. ברור לנו שהדבר לא ייעשה מיד ותוך כדי זמן קצר. אבל עלינו להחליט ולגשת לביצוע התכנית שלבים-שלבים. העדר כיום מבטיח סיכויים להתפתחות טובה בעתיד. על-ידי הוולה בייצור המספוא, הפחתה ניכרת בימי עבודה, העלאת התנובה והארכת ימי חיה

לבצע במהירות ובקפדנות. והיות ובזמן החליבה אין הוא מסוגל בשום פנים-ואופן לראות את הפרה בלתי-אם את רגליה האחוריות ואת העטין, נמצא שאין הוא רואה אותה כלל, כי מיד אחרי חליבתן, הפרות מוצאות מהרפת. וברשותו — 45 פרות.

ומכאן שהחלק השני של העבודה, שאינה חשובה פחות — ההזנה — נתון בידי ה„נער“ שאין לו כל ידיעה במקצוע.

זאת ועוד: בגלל המיכון צומצמו שעות שהותן של הפרות ברפת, אך מצד שני אנו שואפים להגדיל את מנת המזון הגס לפרה, שאכילתה דורשת יותר זמן. נמצא שהפרה אינה מספיקה לאכול את האוכל המוגש לה.

וכאן אנו מגיעים למסקנות המתבקשות מאליהן:

המיכון הביא אותנו להפרדה גמורה בין שני חלקי העבודה ברפת: החליבה וההזנה. ואם לחליבה נמצא הפתרון מתוך הכרח, הרי הזנחנו לגמרי את ההזנה — דבר שמוכרח למצוא את תיקונו. ההזנה חייבת להימצא בידי עובד מנוסה, שידאג לכל העדר ולכל פרה לחוד — דבר שיושג, קודם-כל, על-ידי ריכוז כל העדר ויחד עם זה — פיצולו ליחידות יותר קטנות. דבר המצריך יציאה מהבניינים הקיימים ובניית עוד סככה אחת לפחות. לאחר שהפרות תהיינה מרוכזות במקום אחד מתאים — יוכל עובד מנוסה אחד בקלות להאביס אותן וגם לתת טיפול אינדיבידואלי, לכשידרש.

עם השינוי בשיכון הפרות חל, כמובן, שינוי בצורת החליבה. וכאן המקום לייחד קצת את הדיבור על אופן החליבה כיום. החד ליבה נעשית ברפת הגדולה כשעל העובד לטלטל את הדלי הכבד לאורך כל הבנין. כל החליבות נעשות כשהפרות אחוזות בולמוס אכילה — דבר שהוא ההיפך הגמור מן הרצוי. ואם בחליבת ידיים האכילה מפריעה, לא-כלי שכן בחליבה במכונה, שכל תנועה לא זהירה

ילחזור לחליבת ידיים. אין בדעתי זאת שמץ הפגנה. אני משוכנע שלא נוכל להמשיך לאורך ימים בצורת עבודה זאת ברפת בגלל כל אותן הסיבות שמניתי. אך אם נחזור לחליבת ידיים, נוכל לשמור על העדר לאורך ימים. נכון הוא שמספר העובדים שיידרש יגדל, אבל אז נוכל לגקוט בשיטת „השרות לשנתיים” בלא חשש לבריאות העדר, וגם תהיה הברירה בידינו להקטין את העדר בהתאם ליכולתנו. אלה שתי הדרכים שלפנינו. ככל שנקדים לבור לנו אחת מהן כן ייטב לנו.

חיים ה.

בית־אלפא

של הפרה. נוכל להעלות את הרפת על דרך של רווחים, אך לכך דרושים שלושת התנאים שמנינו לעיל: דיור והאבסה נאותים, שכלול החליבה ובראש וראשונה: צוות עובדים מנוסה ומתמיד.

אם עד כה נקטתי לשון רבים — „אנחנו” — עשיתי זאת מתוך הנחה שרוב חברי בעבודה תמימי דעים אתי. כעת, בצייני את הברירה השנייה הנני נוקט לשון יחיד היות וזאת היא דעת יחיד לע”ע. אם המשק ימצא שאין הוא מוכן, מתוך שיקולים שונים, להשקיע ברפת, ואין הוא יכול לפתור את שאלת העובדים, כפי שציינתי, עלינו לוותר לדעתי על המיכון

ניסויים בויטמין א

באוקלזהמה (ארצות־הברית) ניסו להאכיל פרות מגזע הבשר מספוא עני בקארוטין משך 28 חדשים ולא נתגלה כל סימן שהוא (חיצוני) של מחסור בויטמין א. במשך תקופת הניסוי הפרות סיימו תקופת הריון מלאה, חלבו משך תקופה נורמלית והתעברו שוב. אולם אצל הולדות שנולדו לפרות אלה הופיעו בצורה בולטת ביותר כל הסימנים של אויטמינוזה; בהגיעם לגיל של שבועות אחדים כבר ניכרו בעגלים כל הסימנים המובהקים של מחסור בויטמין א: עיניהם דמעו בשפע, הם סבלו משלשול קשה, בלטה בהם חולשה כללית וגדילתם היתה דלה. עגלים אחדים מתו מדלקת הריאות — כנראה מחמת סיבוך־משנה עקב המחסור בויטאמין.

כדי למנוע את הופעת הפגע הזה בולדות מן ההכרח להזין את הפרות, ולו לפחות בחדשי ההריון האחרונים, במספוא עשיר בויטאמינים, כגון שחת קטנית משובחת; ואם קורה שאין אפשרות לשפר את תזונת האמהות הרי צריך להקפיד ולהגיש לעגלים שבגיל הרך 3–4 כפות של שמן דג לשם מניעת הופעת המחלה ואף לריפויה מיד עם הופעת סימניה הראשונים.

„דמוקרטיה” בדיר העגלות

בוקר אנגלי מספר: „מצב העגלות שלי — בשנה האחרונה — ללא דופי. פס הלובן בפנים מבהיק אצלן, כולן מתאימות ושכולה אין בהן וכולן עגלגלות בדומה לאפונים. וכמה נעים להסתכל בהן ולראותן, כל השלושים. ריבצות בנחת ללא פרץ וללא התנגחות. זאת השגתי כשמנעתי את צמיחת הקרנים שלהן. אין עוד „בריונים” בדירי, וכל עגלה נהנית ממנתה במלואה ואיני רואה מקופחות ביניהן. ולמה זה הננו נתקלים עד היום בעדרים כה רבים של בקר, כולם מקרינים? רק תשובה אחת ישנה — עצלנות ורשלנות! מצד מי תשאלו — מצד הבוקרים, כמובן.”